

Genomförandeplan för Stockholms stads program mot hemlöshet

2014 - 2019

stockholm.se

**Genomförandeplan för Stockholms stads program mot
hemlöshet 2014 - 2019**

Kontaktperson: Maria Saario

Innehåll

Bakgrund	5
Tidsplan	7
Stadens övergripande mål i arbetet för att motverka hemlöshet	7
Synsätt som ska känneteckna stadens arbete mot hemlöshet	7
Arbete för att förebygga avhysningar	9
Mål	9
Delmål	9
Riktlinjer och rutiner för vräkningsförebyggande arbete	9
Målgrupperna för stadens program mot hemlöshet	13
Akut hemlösa	13
Långvarigt hemlösa	17
Barnfamiljer med osäkra boendeförhållanden	19
Hemlösa personer med komplex problematik i form av missbruk- och fysisk och/eller psykisk ohälsa	23
Unga vuxna hemlösa eller i riskzon att bli hemlösa	26
Äldre hemlösa	28
Specifika behov inom målgrupperna	30
Kunskapsutveckling, arbetsmetoder och utbyggnad av boenden	32
Mål	32
Delmål	32
Kunskaper om målgruppen hemlösa personer i Stockholms stad	32
Arbetsmetoder	33
Behovsbedömningar, uppdrag och genomförandeplaner	33
Sysselsättning för målgruppen hemlösa personer	36
Planering av utbyggnad av stöd- och boendeformer	38
System för uppföljning av hemlöshetsprogrammet och genomförandeplan	40
Indikatorer	40

Bakgrund

Beslut om *Stockholms stads program mot hemlöshet 2014-2019* antogs av Kommunfullmäktige 26/5 -2014. Det var ett blocköverskridande beslut.

Implementeringen av *Stockholms stads program mot hemlöshet 2014-2019* kommer att ske via ett flertal aktiviteter angivna i denna genomförandeplan. Genomförandeplanen anger aktiviteter som ska genomföras för att uppnå delmål och mål samt en övergripande tidsplan för dessa. Aktiviteterna är inte alltid fristående från varandra utan flera delar kommer att vävas in i varandra och beröra flera målgrupper och aktiviteter. Genomförandeplanen beskriver även rutiner och arbetssätt som stadsdelsförvaltningarna/Enheten för hemlösa behöver införa för att implementering kan ske i enlighet med stadens program mot hemlöshet.

Sverige har ratificerat FN:s Barnkonvention som ska genomsyra stadens hemlöshetsarbete. Barnkonventionen är ett rättsligt bindande internationellt avtal som slår fast att barn är unika individer med egna rättigheter, inte föräldrar eller andra vuxnas ägodelar. Den innehåller 54 artiklar som alla är viktiga och utgör en helhet men i hemlöshetsarbetet vill staden särskild lyfta fram följande artiklar;

1. Alla barn har samma rättigheter och lika värde
2. Barnets bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barn
3. Alla barn har rätt till liv och utveckling
4. Alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad
27. Varje barn har rätt till skälig levnadsstandard, en bostad, kläder och rent vatten

Stockholms stads program mot hemlöshet 2014-2019 har fokus på hur socialtjänsten i Stockholm stad ska arbeta för att motverka hemlöshet. Det saknas lagstöd för att det skulle vara socialtjänstens skyldighet att tillgodose behovet av bostad i allmänhet (se prop. 1979/80:1 s. 200 samt prop. 2000/01:80 s. 92). Socialtjänsten har istället skyldighet att tillgodose den enskildes hjälpbehov med tillgängliga resurser efter en individuell bedömning. Tillgängliga resurser för en person i hemlöshet kan vara boendestöd, hemtjänst, nykterhetsstöd, boende med personal m.m.

Hemlöshet är en fråga som rör områden som bostadsmarknad, arbetsmarknad, integration m.m. I arbetet med implementeringen av genomförandeplanen kommer därför bl.a. bostadsbolag, Bostadsförmedlingen i Stockholm AB, Arbetsförmedlingen och Jobbtorg att involveras.

Brukarorganisationer och personer med egen erfarenhet av hemlöshet kommer att vara en viktig grupp i stadens hemlöshetsarbete och i implementeringen av hemlöshetsprogrammet.

Tidsplan

Tidsplan för genomförandeplan för Stockholms stads program mot hemlöshet är 2014-2019 med uppdelning för olika aktiviteter.

Stadens övergripande mål i arbetet för att motverka hemlöshet

- Att stadens vräkningsförebyggande arbete ska intensifieras
- Att antalet personer i hemlöshet ska minska
- Att antalet hemlösa personer i stadigvarande boendeslösningar ska öka
- Att verka för att antalet hemlösa personer i sysselsättning ökar
- Att barnperspektivet alltid ska beaktas i stadens arbete med hemlöshet

Synsätt som ska känneteckna stadens arbete mot hemlöshet

Målet för stadens arbete mot hemlöshet är att den enskilde får en egen bostad alternativt en stadigvarande boendesituation. Arbetet ska parallellt sträva mot självbestämmande och återhämtning. Stödet som ges ska inge hopp, möjligheter och vara välkomnande. Personal som i sitt arbete möter en hemlös person ska inte passivt invänta den enskildes motivation till att ta emot stöd utan förhållningsättet ska vara erbjudande och motiverande och ges i den enskildes takt och önskemål.

Det stöd som ges av socialtjänsten ska vara sammanhållande. De enheter inom socialtjänsten varifrån den enskilde behöver stöd ska arbeta parallellt och i dialog med varandra. Oavsett om den enskilde har en egen bostad och håller på att avhysas, bor i en försökslägenhet eller i något av stadens boenden är kvarboende något som ska eftersträvas i första hand.

Socialstyrelsens vägledning om boendelösningar för hemlösa personer *En fast punkt* ger stöd för att så permanenta boendelösningar som möjligt är den bästa metoden för att långsiktigt motverka hemlöshet. Stadens boenden ska därför

eftersträva kvarboende, stabilitet och normalisering. Bostaden/boenden ska beviljas i enlighet med Socialstyrelsens *Nationella riktlinjer för missbruks- och beroendevård* och då i första hand enligt Bostad först-modellen och/eller i form av vårdkedja¹. Den enskilde ska inte heller behöva flytta/byta boende om en planering inte efterlevs utan det är i första hand stöd- och vårdinnehållet som ska ses över och ändras efter individens behov. Den enskilde ska stödjas genom sina eventuella misstag. Arbetssätt med ”boendetrappor” där enskilda kvalificerar sig till boenden ska minimeras.

Barnperspektivet

Stockholms stad arbetar för att inga barn ska vräkas utan att det finns ett alternativt boende och/eller ska leva i ett osäkert boendeförhållande. I frågor som rör hemlöshet är det särskilt viktigt att belysa barnperspektivet i vräkningsförebyggandearbete och i kontakt med barnfamiljer och vårdnadshavare med barn som lever i osäkra boendeförhållanden. Det är även betydelsefullt att uppmärksamma att många hemlösa personer är föräldrar även om de inte lever tillsammans med barn och/eller är vårdnadshavare. Barnperspektivet och barnets perspektiv ska beaktas också i dessa ärenden. Staden behöver ökade kunskaper i hur många hemlösa personer som är föräldrar och om det finns behov av metoder och insatser gällande föräldrastöd vad gäller denna målgrupp.

Genusperspektivet

Stadens arbete för att motverka hemlöshet ska präglas av ett genusperspektiv. Genusperspektiv i hemlöshetsarbetet avser att man analyserar företeelser, förhållanden och processer utifrån ett perspektiv som beaktar att relationer mellan kön kan inverka även i till synes könsneutrala sammanhang och att tillskrivna kollektiva könskaraktistika, som skapar systematisk ojämlikhet mellan könen, uppmärksammas. Kvinnors behov av andra boendelösningar ska beaktas både vad gäller innehåll och utformning.

¹ Metod då man först behandlar bakomliggande problematik och därefter erbjuds boende.

Arbete för att förebygga avhysningar

Mål

- Att stadens vräkningsförebyggande arbete ska intensifieras

Delmål

- Det finns riktlinjer för förebyggande vräkningsarbete
- Information med hyresrådgivning finns på stockholm.se
- Vid uteblivna hyresinbetalningar och/eller vid varning om uppsägning finns rutiner för hur stadsdelsförvaltningarna/Enheten för hemlösa alltid i ett tidigt skede erbjuder ett personligt möte för en hitta en ekonomiskt hållbar lösning
- Rutiner och arbetssätt finns på stadsdelsförvaltningarna/enheten för hemlösa för samverkan med andra kommunala förvaltningar, hälso- och sjukvård, Kronofogdemyndigheten, kommunala och privata bostadsbolag, frivilligorganisationer. Mål för samverkan finns angivna
- God tillgänglighet till hyresrådgivning finns på samtliga stadsdelsförvaltningar/enheten för hemlösa. Uppsökande verksamhet är kopplad till hyresrådgivning i någon form
- Samtliga som riskerar att förlora sin bostad erbjuds individuellt behovsanpassat stöd i eller utanför bostaden

Riktlinjer och rutiner för vräkningsförebyggande arbete

Staden ska ta fram riktlinjer och rutiner gällande förebyggande arbete för att förhindra avhysningar. Samverkan inom stadsdelsförvaltningarna/Enheten för hemlösa och extern samverkan med kommunala- och privata bostadsbolag, KFM, m.fl. är särskilt viktigt i det förebyggande arbetet och ska belysas i riktlinjerna och rutinerna. Riktlinjerna kommer att ha ett särskilt fokus på hur man ska arbeta med barnfamiljer och äldre personer som riskerar att förlora sin bostad. Det ska vara lätt för enskilda som riskerar att bli av med sin bostad att få hyresrådgivning både personlig och i digital form.

Övrigt förebyggande arbete

Det pågår vräkningsförebyggande arbete på stadsdelsförvaltningarna/Enheten för hemlösa redan idag. Det är

viktigt att stadsdelsförvaltningarna tar del av varandras kunskaper om vilka metoder som fungerar.

En viktig del i det förebyggande arbetet är att ge stöd till personer som har en försöks- och/eller träningslägenhet och personer med en psykisk funktionsnedsättning och/eller missbruk som har en egen lägenhet innan de riskerar att förlora sin bostad då man vet att det här är särskilt utsatta grupper. Här fyller boendestödet en viktig funktion och det är angeläget att staden utvecklar metoder och arbetssätt för kvarboende. Boskola i någon form bör kunna erbjudas på stadsdelsförvaltningarna/Enheten för hemlösa.

Ett förebyggande arbete mot hemlöshet bör också innehålla metoder för hur personer som blivit av med sitt boende kan återintegreras på bostadsmarknaden. Att samtala om den enskildes mål vad gäller sin bostad är elementärt och angeläget även om det i vissa fall kan upplevas som väldigt långt bort till att den enskilde kan erhålla ett första handskontrakt. Även personal som arbetar på stadens boenden och Stiftelsen hotellhem, SHIS, bör involveras i detta arbete. Stöd och information om hur man ställer sig och behåller sin plats i bostadskön ska vara en viktig del i stadens förebyggande arbete mot hemlöshet. En inventering av utbildningsbehovet inom detta område behöver genomföras.

Budget-och skuldrådgivarna och hyresrådgivarna är en viktig del i det förebyggande arbetet och likaså uppsökande arbete. Staden ska därför se över möjligheterna att koppla samman det uppsökande arbetet med budget- och skuldrådgivare och hyresrådgivare. Att socialtjänsten samverkar med bostadsbolag är en annan viktig komponent i det förebyggande arbetet. Det är angeläget att bostadsbolag och bostadsrättsföreningar omgående kontaktar socialtjänsten om en enskild riskerar att förlora sin bostad och för att kunna göra det behöver de ha en tillgång till aktuella kontaktuppgifter.

Planerade stadsövergripande aktiviteter gällande arbete för att förebygga avhysingar

2014-2017

- Utbildningar om metoder som exempelvis *Ekonomi i Fokus* genomförs för boendestöd, bosamordnare och personal på stadens egna boenden
- En arbetsgrupp bildas som ser över hur man ska koppla samman det uppsökande arbetet med budget- och skuldrådgivare och hyresrådgivare
- Inventering av utbildningsbehov inom det förebyggande arbetet genomförs
- Boskola utvecklas för att samtliga stadsdelsförvaltningar/Enheten för hemlösa kan erbjuda detta till enskilda
- Behovet av Boskola på flera språk inventeras och genomförs vid behov
- En hemsida utvecklas med information till samtliga bostadsbolag och bostadsrättsföreningar i Stockholms stad om stadens vräkningsförebyggande arbete och kontaktinformation till stadsdelsförvaltningarna/Enheten för hemlösa
- En inventering genomförs gällande behov av att budget- och skuldrådgivare finns tillgängligt på icke kontorstid
- Guiderummet (stockholm.se) utvecklas med enklare information om hyresrådgivning och kopplas till socialrådgivning på nätet
- Riktlinjer för vräkningsförebyggandearbete för att motverka hemlöshet tas fram
- Ett seminarium gällande vräkningsförebyggande anordnas
- Arbetsgrupper bildas i framtagandet av riktlinjerna för att enas kring interna samverkansformer mellan budget- och skuld, hyresrådgivning, uppsökande arbete, boendestöd, enheter och äldreomsorg på stadsförvaltningar/Enheten för hemlösa

2018-2019

- Utbildningar genomförs av framtagna riktlinjer för vräkningsförebyggande arbetet
- Utbildningssatsningar genomförs utifrån inventering
- Implementering och utbildningar i hur man kopplar samman det uppsökande arbetet med budget- och skuldrådgivning och hyresrådgivning genomförs
- Vid behov görs budget- och skuldrådgivning tillgänglig på icke kontorstid

- Utbildningar i Boskola erbjuds kontinuerligt

Rutiner och arbetssätt gällande arbete för att förebygga avhysningar som införs på stadsdelsförvaltningarna/Enheten för hemlösa/Stadens egna och upphandlade boendeverksamheter/SHIS

2015-2016

- ✓ Skriftliga rutiner gällande samverkan med bostadsbolag och Kronofogdemyndigheten finns. Mål för samverkan finns med
- ✓ Skriftliga rutiner finns för att samtliga som riskerar att förlora sin bostad erbjuds individuellt behovsanpassat stöd i eller utanför bostaden
- ✓ Skriftliga rutiner finns för att alltid göra hembesök när det finns anledning att inleda en utredning i någon form när en person riskerar att förlora sin bostad och personen inte har gått att nå

2018-2019

- ✓ Boskola erbjuds hemlös person som erhållit en bostad inom stadens försorg
- ✓ Uppsökande arbete finns kopplat till budget- och skuldrådgivning
- ✓ Arbetssätt som exempelvis *Ekonomi i Fokus*² erbjuds hemlösa personer
- ✓ Stöd och information om hur man behåller och erhåller en bostad erbjuds personer som är placerade i boenden
- ✓ Stöd ges för att ställa sig och behålla sin plats i bostadskön

Ansvarig: Socialförvaltningens avdelning för stadsövergripande sociala frågor, Stadsdelsförvaltningarna/Enheten för hemlösa

Relevanta aktörer:

Stadsdelsförvaltningarna/Enheten för hemlösa, - budget- och skuldrådgivare, hyresrådgivare, bosamordnare, boendestöd, uppsökare, kommunala- och privata bostadsbolag, Kronofogdemyndigheten, Juridiska avdelningen, Boende- och behandlingsenheten, SHIS

² Rapport som beskriver arbetssätt vars syfte är att skuldsätta personers möjligheter till bättre och hållbar vardagsekonomi och till eget boende

Målgrupperna för stadens program mot hemlöshet

Nedan följer en uppdelning av olika grupper av hemlösa personer som staden prioriterar i hemlöshetsarbetet samt mål, delmål, aktiviteter och tidsplan för genomförande.

Uppdelningen utesluter inte att enskilda personer kan tillhöra flera målgrupper samtidigt, exempelvis kan en person med komplex problematik i form av missbruk- och/eller fysisk/psykisk ohälsa även vara akut hemlös.

Frivilligorganisationer och ideell sektor utgör viktiga samarbetspartners i arbetet med alla berörda grupper av hemlösa.

Akut hemlösa

Akut hemlösa är personer som är hänvisade till akuta boendelösningar som exempelvis härbärgen, akutboenden, camping, vandrarhem, alternativt sover ute. En del personer är akut hemlösa en kortare tid medan andra lever under dessa omständigheter under längre perioder. *Stockholms program mot hemlöshet 2014-2019* anger en tydlig riktning för målgruppen akut hemlösa. Ingen ska vara akut hemlös längre än en månad utan den enskilde ska därefter erbjudas ett beslut om ett boende under minst sex månader. Det kan finnas skäl att se över arbetssätten för de olika målgrupperna av akut hemlösa personer.

Uppsökande arbete behöver intensifieras och likaså samverkan mellan stadsdelsförvaltningarna/Enheten för hemlösa, akutboenden och Hemlöshetsmottagningen. Vidare behöver stödet som ges på akutboendena ses över.

Mål

- Att antalet akut hemlösa ska minska
- Ingen ska vara hänvisad till ett akut boendalternativ längre än en månad
- Att antalet personer som varit akut hemlösa som har fått en mer stadigvarande boendesituation ska öka

Delmål

- Alla som har varit akut hemlösa mer än en månad erbjuds minst sex månaders beslut om boende

- En mer stadigvarande boendelösning (minst sex mån) erbjuds efter ansökan vid utskrivning från institution och kriminalvårdsanstalt
- En uppsökare/Case-manager kopplas in om en person är akut hemlös och saknar kontinuerlig kontakt med en stadsdelsförvaltning/Enheten för hemlösa
- En plan med personens delmål och mål för sin boendesituation upprättas när personen är akut hemlös
- Det finns ett uppdrag vid alla akuta boendeplaceringar som är längre än sju dagar. Uppdraget innehåller personens delmål och mål för sitt boende

Den praktiska hanteringen vid Tak- över- huvudet-garantin, TÖG

Det finns ett behov av en förbättrad likahantering över staden för personer som beviljas TÖG. Det gäller personer som är aktuella på både socialpsykiatri, vuxen/missbruk och ekonomiskt bistånd. Det finns personer som inte har någon kontakt med en handläggare på stadsdelsförvaltning/enheten för hemlösa som är aktuella för TÖG. Det är angeläget att få till ett arbete för att knyta dessa personer till berörd stadsdelsförvaltning/enheten för hemlösa.

TÖG verkställs i regel i form av härbärge/akutboende som i första hand är avsett för personer med missbruksproblematik och/eller psykisk funktionsnedsättning. D.v.s. där man bedömer att det finns behov av ett boende med personal. Målgruppen som är i behov av TÖG omfattar dock även personer som endast har behov av ekonomiskt bistånd, unga vuxna, personer 65 år och äldre. Ekonomiskt bistånd beviljas en månad i taget i form av försörjningsstöd medan man inom vuxen/missbruk och socialpsykiatri beviljar boende som en insats och det kan ske över längre tid. En stor skillnaden är också att personer som endast beviljas ekonomiskt bistånd förväntas klara av ett boende utan stöd och det är därför andra boendelösningar än akutboende/härbärge som blir aktuella.

Verksamhetssystemet där akutboendena/härbärgena rapporterar in antalet enskilda som använder TÖG behöver ses över för att få fram tillförlitlig statistik. Från stadsdelsförvaltningarna framkommer önskemål om att egenavgiften för TÖG som är 50 kr./dygn behöver ses över. Svårigheter med att få in TÖG- avgiften finns samtidigt som det medför administrativa kostnader och en tidsåtgång vid hanteringen.

Innehållet i stödet som ges på akutboende

De personer som är hänvisade till TÖG är utsatta och ofta i behov av motivering för att ta emot stöd. Målet för stadens hemlöshetsprogram är att minska antalet personer i akut hemlöshet men det är också viktigt att se över om det stöd som ges på akutboendena är tillräckligt, samordnat och adekvat utan att ta över andra huvudmäns ansvar. . En utredning behöver tas fram för att se om det finns behov av utveckling av det stöd som ges på de av stadens använda akutboenden. Det är inte ovanligt att hemlösa personer har någon form av psykisk och/eller fysisk ohälsa som de sällan söker hjälp för hos någon läkare. Uppsökande läkarverksamhet på akutboendena i någon form skulle kunna vara ett exempel som skulle kunna möjliggöra den första akuta sjukvårdshjälpen och remitteringar till specialistläkare. Uppsökande kontakt i någon form som underlättar samverkan mellan stadsdelsförvaltningarna/EFH, akutboendena och beroendevård och psykiatri ska införas under programperioden. En uppsökare/CM ska kopplas in om en person är akut hemlös och saknar en kontinuerlig kontakt med en stadsdelsförvaltning/Enheten för hemlösa.

Akut hemlösa personer som är i behov av försörjningsstöd

Enheter som arbetar med ekonomiskt bistånd inom socialtjänsten beviljar stöd i form av försörjningsstöd jämfört med enheter som exempelvis en vuxen/missbruksenhet som beviljar stöd i form av en insats som exempelvis ett stödboende. Försörjningsstöd beviljas alltid en månad i taget efter en behovsbedömning. Hemlösa vuxna personer som lever på försörjningsstöd kan beviljas bistånd till en boendekostnad till exempelvis hotell, vandrarhem eller inneboendekontrakt. Stadens akutboenden är i första hand inte avsedda för denna målgrupp med anledning av att dessa verksamheter är menade för personer som är i behov av personalstöd.

Enheter som arbetar med ekonomiskt bistånd har som huvudfokus att personer ska bli självförsörjande. Det kan hos vissa personer finnas behov av utökat stöd och vägledning för att komma ur en akut hemlöshet eller osäker boendesituation.

En särskild uppföljningska ska göras inom sex månader när en person lever i akut hemlöshet alternativt osäker boendesituation och är aktuell för försörjningsstöd. I enlighet med hemlöshetsprogrammets mål att minska antalet personer i akut hemlöshet ska personer därefter erbjudas regelbundet personligt

stöd för att komma ur sin boendesituation. Det kan handla om att följa med till bostadsförmedlingen, leta andrahandsbostad m.m.. Undantagna från denna rutin är personer som har ett missbruk och/eller psykisk ohälsa där andra arbetssätt införs.

Akut hemlösa personer med missbruk och/eller psykisk ohälsa som är i behov av försörjningsstöd

Om en hemlös person är aktuell på en enhet som arbetar med ekonomiskt bistånd och har ett missbruk och/eller en psykisk ohälsa och är akut hemlös mer än en månad ska ett längre beslut om boende (minst sex mån) beviljas av en enhet som arbetar med vuxen/missbruk och/eller socialpsykiatri. Det är av vikt att säkerställa att personer med missbruk och/eller psykisk ohälsa utreds för att kunna beviljas ett individuellt behovsanpassat stöd och får support med att etablera kontakter med andra huvudmän som exempelvis psykiatri och beroendevård.

Planerade stadsövergripande aktiviteter gällande akut hemlösa

2015-2016

- En arbetsgrupp bildas för att ta fram ett förslag på hur stödet på akutboendena kan utvecklas. Förslagen redovisas i en rapport
- En manual för likahantering av TÖG tas fram. Manualen kommer även att innehålla rutiner för samverkan mellan stadsdelsförvaltningarna, Hemlöshetsmottagningen och akutboendena
- Rutiner tas fram för hur samverkan mellan stadsdelsförvaltningarna/Hemlöshetsmottagningen och akutboendena ska ske på bästa sätt
- Verksamhetssystemet som används vid rapportering av TÖG ses över
- Utbildningar och implementering av Manualen för TÖG genomförs
- Hantering av Egenavgiften vid TÖG ses över
- En utredning tas fram om hur medel för akutboende eventuellt kan fördelas mellan enheter för ekonomiskt bistånd och vuxen/missbruksenheter
- Anvisningar för hur och var man stadsdelsförvaltningarna/Enheten för hemlösa ska placera unga vuxna, personer 65 + och barnfamiljer som blir akut hemlösa tas fram. Anvisningarna tas med i manualen för hantering av TÖG

2017-2019

- En utveckling av stödet på akutboendena sker utifrån eventuella förslag i rapport

Rutiner och arbetssätt gällande akut hemlösa som införs på stadsdelsförvaltningarna/Enheten för hemlösa

2015-2016

- ✓ En uppsökare/CM kopplas alltid in om en akut hemlös person saknar kontinuerlig kontakt med en stadsdelsförvaltning
- ✓ Samverkan sker mellan Hemlöshetsmottagningen/akutboenden för akut hemlös person
- ✓ Hemlös person erbjuds alltid ett längre beslut om boende (minst sex mån) efter en månads akut hemlöshet om behovsbedömning visar att behovet av boende inte kan tillgodoses på annat sätt
- ✓ Hemlös person som skrivs ut från på SiS institution eller Kriminalvård erbjuds alltid ett beslut om boende (minst sex månader) om behovsbedömning visar att behovet inte kan tillgodoses på annat sätt
- ✓ En särskild uppföljning görs inom sex månader om en person är hemlös och aktuell för försörjningsstöd. Därefter erbjuds ett personligt regelbundet stöd för att komma boendesituationen
- ✓ Akut hemlös person som har ett missbruk och/eller psykisk ohälsa beviljas alltid efter en behovsbedömning ett längre beslut (minst sex mån) av en enhet som arbetar med vuxen/missbruk och/eller socialpsykiatri
- ✓ Manualen för TÖG används

Ansvarig: Socialförvaltningens avdelning för stadsövergripande sociala frågor, stadsdelsförvaltningarna/Enheten för hemlösa

Relevanta aktörer: Stadsdelsförvaltningarna/Enheten för hemlösa, Hemlöshetsmottagningen, akutboenden, Interesse- och brukarorganisationer, Uppsökarverksamheten

Långvarigt hemlösa

För gruppen enskilda som är långvarigt hemlösa är det särskilt angeläget att stadsdelsförvaltningarna/Enheten för hemlösa arbetar för att hitta mer stadigvarande boendelösningar. Eget boende är målet för flertalet men många behöver kanske alltid stöd i någon form för att klara av att få och behålla ett boende. Som tidigare

angivits i genomförandeplanen behöver stöd och boenden utvecklas i staden och då särskilt för denna målgrupp En grupp av personer som betraktas som långvarigt hemlösa bor redan i dag i stadigvarande boendesituationer i form av boenden i tränings- och försökslägenheter alternativt HVB-hem³. Vid planering av boenden är det viktigt att inventera vad dessa personer själva har för mål med sitt boende.

Mål

- Att antalet personer i långvarig hemlöshet ska minska
- Att antalet personer i långvarig hemlöshet som har stadigvarande boendelösningar ska öka
- Att verka för att antalet hemlösa personer i sysselsättning ökar

Delmål

- En långsiktig plan upprättas när en person är långvarigt hemlös. Planen innehåller personens mål och delmål för sitt boende- och försörjning
- För varje boendeplacering som rör långvarigt hemlösa finns det ett uppdrag till boendet som innehåller personens delmål och mål för sitt boende
- Försöks- och träningslägenheter erbjuds särskilt för målgruppen långvarigt hemlösa

Planerade stadsövergripande aktiviteter gällande långvarigt hemlösa

2015-2016

- I Riktlinjerna för försöks- och träningslägenheter anges att långvarigt hemlösa särskilt ska prioriteras
- Arbete genomförs för att ta fram fler försöks- och träningslägenheter
- Inventering av mål och behov för personer som varit långvarigt placerade i HVB-hem genomförs
- Information som framkommit vid inventeringen tas med i planeringen för nya boendeformer
- Se över riktlinjer för Försöks-och träningslägenheter i syfte att bl.a. undersöka om det är möjligt att minska på villkoren för den enskilde

³ Hem för vård eller boende som kan beviljas vuxna som är i behov av boende med stöd stora delar av dygnet. Kräv särskilda tillstånd.

Rutiner och arbetssätt gällande långvarigt hemlösa som införs på stadsdelsförvaltningarna/Enheten för hemlösa

2015-2016

- ✓ Om den enskilde har som mål att erhålla en egen lägenhet - Rutiner för att stödja den enskilde att ställa sig i och behålla sin plats i bostadskön ska finnas
- ✓ Rutiner för att alltid samtala med den enskildes om dennes långsiktiga mål med sitt boende ska finnas
- ✓ Samverkansrutiner finns med Stockholms stads bostadsförmedling för att säkerställa att långvarigt hemlös person särskilt erbjuds försöks- och träningslägenhet
- ✓ Vid uppdrag till boenden som avser långvarigt hemlösa personer anges att arbetssätt och metoder ska användas som stärker den enskildes möjligheter att bli en tänkbar hyresgäst
- ✓ Den enskildes hinder och möjligheter att erhålla ett långsiktigt boende ska utredas och adekvat stöd ska sättas in till stöd för den enskilde
- ✓ En långsiktig plan upprättas när en person är långvarigt hemlös. Planen innehåller personens mål och delmål för sitt boende- och försörjning

Ansvarig: Socialförvaltningens avdelning för stadsövergripande sociala frågor, Stadsdelsförvaltningarna/Enheten för hemlösa

Relevanta aktörer

Stadsdelsförvaltningarna/Enheten för hemlösa, Ram-avtalande boenden, Stockholms stads bostadsförmedling

Barnfamiljer med osäkra boendeförhållanden

Stockholms stad arbete mot hemlöshet har inriktningen att inga barn ska avhysas utan att det finns ett alternativt boende. Det förebyggande arbetet och en strukturerad samverkan mellan socialtjänsten, hyresvärdar och Kronofogden är en förutsättning för att kunna förhindra en vräkning och är särskilt viktig när det gäller familjer och vårdnadshavare med barn. Målgruppen barnfamiljer och vårdnadshavare med barn som lever under osäkra boendeförhållanden kan delas upp i två delar. En grupp består av de som har haft en bostad men av olika anledningar blivit avhysta eller förlorat sin bostad på annat sätt. Ett exempelvis på det kan vara våld i nära relationer. Den andra gruppen är flyktningfamiljer som inte har haft möjlighet att etablera sig på den ordinarie bostadsmarknaden. Nämnderna ska aktivt arbeta för att så långt det är möjligt kunna erbjuda ett personligt möte med berörda familjer eller vårdnadshavare med barn innan en avhysning verkställs för att

kunna göra en bra boendeplanering. Det förebyggande arbetet ska vara prioriterat för denna målgrupp för att barnfamiljer ska kunna bo kvar i sina hem. Beslut om boende för barnfamiljer och vårdnadshavare med barn ska så långt det är möjligt vara stadigvarande. Korta akuta beslut ska undvikas.

Särskild uppföljning och erbjudande om stöd

En barnfamilj eller vårdnadshavare med barn som blivit avhyst eller av annan orsak lever i en osäker boendesituation ska erbjudas personligt regelbundet stöd för att komma ur sin boendesituation. Stödet ska erbjudas omgående efter att familjens situation har kommit till socialtjänstens kännedom. Det kan handla om att följa med till bostadsförmedlingen, leta andrahandsbostad m.m. Stödet ska erbjudas oavsett om barnfamiljen eller vårdnadshavaren är aktuell hos socialtjänsten eller inte.

Mål

- Att antalet familjer eller vårdnadshavare med barn som har ett osäkert boendeförhållande ska minska
- Att antalet familjer eller vårdnadshavare med barn som har en mer stadigvarande boendesituation ska öka
- Alla familjer eller vårdnadshavare med barn som har haft en osäker boendesituation mer än en månad ska erbjudas ett längre beslut om ett boende

Delmål

- Rutiner för förebyggande arbete finns när det gäller familjer- och vårdnadshavare med barn
- Rutiner för att hembesök finns när det framkommer förseningar med en hyresinbetalning som rör familjer eller vårdnadshavare med barn
- I samband med att en familj eller vårdnadshavare med barn ska avhysas görs en barnkonsekvensanalys som dokumenteras
- Familjer eller vårdnadshavare där barn är berörda av en avhysning erbjuds en återbesökstid inom 5 dagar efter verkställighet för en uppföljning av hur deras situation ser ut
- Samverkan finns mellan enheter för ekonomiskt bistånd, familjeenheter och uppsökande verksamhet på berörd stadsdelsförvaltning
- Utvecklade samverkansformer med SHIS finns med syfte att utöka antalet lägenheter
- För varje familj eller vårdnadshavare med barn som har en osäker boendesituation finns det en plan med individuellt

anpassade mål och delmål för boendesituationen. Planen följs upp löpande

- För varje boendeplacering som rör en familj eller vårdnadshavare med barn som har en osäker boendesituation finns det ett uppdrag till boendet som innehåller delmål och mål för boendet

Planerade stadsövergripande aktiviteter gällande barnfamiljer med osäkra boendeförhållanden under hela programperioden

2014-2016

- I hemlöshetsräkningar som genomförs fr.o.m. 2014 inventeras hur många hemlösa personer som är föräldrar
- Utifrån inventering ses behov över av metoder och insatser både för beställare och utförare
- Utbildningar för handläggare som arbetar med vuxna inom socialpsykiatri och vuxen/missbruk hur man kan förbättra arbetet med att belysa barnperspektivet i en utredning som rör vuxna genomförs
- En arbetsgrupp med strategier från både barn och vuxenområdet bildas för att se hur man förbättra föräldrastödet- och belysa barnperspektivet och hur samverkan kan förbättras mellan verksamhetsområden
- Studiebesök görs i andra kommuner för erfarenhetsutbyte gällande barnperspektiv och samverkan
- Rutiner för föräldrastöd, barnperspektiv och samverkan mellan vuxnenheter och barn- och ungdom förs in i riktlinjer för missbruk- och beroende, socialpsykiatri, funktionsnedsättning och barn- och ungdom
- Utbildningar i barnkonsekvensanalys genomförs regelbundet
- Utbildningar i FN:s barnkonvention ska erbjudas bl.a. personal, bolag, fastighetsägare och hyresvärdar
- Boenden för barnfamiljer inom SHIS utökas och anpassas efter behov

Rutiner och arbetssätt gällande barnfamiljer eller vårdnadshavare med en osäker boendesituation som införs på stadsdelsförvaltningarna/Enheten för hemlösa

2015-2016

- ✓ En hemlös person får alltid frågan om hon/han barn och informationen belyses i utredningen och tas med i behovsbedömningen

- ✓ Enheter där hemlös person har behov av stöd arbetar parallellt med varandra i dialog
- ✓ Barnperspektivet och barnets eget perspektiv beaktas alltid
- ✓ Kvarboende eftersträvas alltid oavsett boendeform
- ✓ En barnkonsekvensanalys görs när en barnfamilj eller vårdnadshavare med barn riskerar att bli avhyst. Barnkonsekvensanalysen dokumenteras.
- ✓ Rutiner för att tala med och informera berörda barn om det blir aktuellt med en avhysning finns
- ✓ Efter verkställighet av en avhysning där en barnfamilj eller vårdnadshavare med barn är berörd erbjuds alltid en återbesökstid inom 5 dagar för en uppföljning
- ✓ Skriftliga samverkansrutiner finns mellan enheter som arbetar med ekonomiskt bistånd, barn- och familjeenheter och uppsökande verksamhet
- ✓ Utvecklade samverkans former finns med bostadsbolag och SHIS gällande barnfamiljer eller vårdnadshavare med barn
- ✓ En barnfamilj eller vårdnadshavare med barn erbjuds alltid ett längre beslut (sex månader) om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt efter behovsbedömning
- ✓ Ett personligt möte erbjuds alltid till en barnfamilj eller vårdnadshavare med barn som riskerar att bli avhyst.
- ✓ Hembesök erbjuds om behov och önskemål finns
- ✓ Kontakt med budget- och skuldrådgivning erbjuds alltid en barnfamilj eller vårdnadshavare med barn som riskerar att bli avhyst
- ✓ En barnfamilj eller vårdnadshavare med barn som riskerar att förlora sin bostad erbjuds alltid stöd i boendet i någon form
- ✓ En särskild uppföljning och erbjudande om personligt stöd görs omgående när det kommit till socialtjänstens kännedom att en barnfamilj eller vårdnadshavare med barn lever i en osäker boendesituation. Stödet erbjuds regelbundet
- ✓ För varje familj eller vårdnadshavare med barn som har en osäker boendesituation finns det en plan med individuellt anpassade mål och delmål för boendesituationen. Planen följs upp löpande
- ✓ För varje boendeplacering som rör en familj eller vårdnadshavare med barn som har en osäker boendesituation finns det ett uppdrag till boendet som innehåller delmål och mål för boendet

Ansvarig: Socialförvaltningens avdelning för stadsövergripande sociala frågor, stadsdelsförvaltningarna/Enheten för hemlösa

Relevanta aktörer: Stadsdelsförvaltningarna/enheten för hemlösa, SHIS, socialtjänstavdelningen, juridiska avdelningen, Bostadsbolag

Hemlösa personer med komplex problematik i form av missbruk- och fysisk och/eller psykisk ohälsa

Mål

- Att antalet hemlösa personer med komplex problematik i form av missbruk- och fysisk och/eller psykisk ohälsa ska minska
- Att antalet hemlösa personer med komplex problematik i form av missbruk- och fysisk och/eller psykisk ohälsa med stadigvarande boendelösningar ska öka
- Att hemlösa med komplex problematik förutom kontakt med handläggare på en stadsdelsförvaltning/Enheten för hemlösa ska ha kontakt med uppsökare/Case-Manager

Delmål

- Bostad först- modellen finns utvecklad i någon form
- Kontakt med en Case-Manager/ uppsökare eller liknande funktion erbjuds samtliga hemlösa personer med komplex problematik i form av missbruk-och fysisk och/eller psykisk ohälsa
- Planering för utbyggnad av stödboenden och gruppboendestäder enligt SoL och LSS är påbörjad
- Det finns en plan för alla placerade personer med komplex problematik i form av missbruk- och fysisk och/eller psykisk ohälsa med personens mål och delmål för sitt boende
- För varje boendeplacerings som rör personer med komplex problematik i form av missbruk- och fysisk och/eller psykisk ohälsa finns det ett uppdrag till boendet som innehåller personens delmål och mål för sitt boende

Bostad först

Bostad först är en modell som utvecklades i USA. Modellen riktar sig till enskilda med svår psykiatrisk problematik och missbruksproblematik och syftar till att minska bostadslösheten och förbättra individens livskvalitet. Modellen omfattar erbjudande om permanentboende i en lägenhet med kontrakt utan särskilda krav på att den enskilde ska ha genomgått rehabilitering och är drogfri. Målgruppen är personer med en samsjuklighet i form av missbruk och psykisk ohälsa. Lägenheten kombineras mer erbjudande om individanpassat stöd som är frivilligt att ta emot. Arbetet är inriktat mot långsiktig återhämtning och kortsiktig skadereduktion. Planering och genomförande utgår från den enskildes önskan och

uppmuntrar till egenmakt och valfrihet. Stödet ska förmedla hopp och att återhämtning är möjlig. Stockholms stad har haft en Bostad först- projekt under 2010 t.o.m. 2013 där fem stadsdelar har ingått. Projektiden är förlängd t.o.m. 2015. Bostad först- projektet är efter programperioden tänkt att implementeras i ordinarie verksamhet med en utökning av målgruppen till att även omfatta socialpsykiatri. De erfarenheter som tagits under projektiden är bl.a. att det finns ett behov av kompetensutveckling vad gäller införandet av stegvis intensiv Case management⁴ som är den metod som forskningen anser är mest lämplig att använda för målgruppen.

Samverkan gällande hemlösa personer med komplex problematik

Samverkan mellan enheter som arbetar med vuxen/missbruk och socialpsykiatri, funktionsnedsättning och ekonomiskt bistånd behöver förbättras vad gäller personer med en komplex problematik. Sammanhållande vårdkedjor ska inkludera socialtjänstens interna samverkan såväl som extern samverkan med bl.a. landstingets beroendevård och psykiatri. Utgångspunkten är att en samordnad individuell plan, SIP; alltid ska göras för enskilda hemlösa med komplex problematik i form av missbruk- och fysiskt och/eller psykisk ohälsa. Staden behöver få en ökad kunskap i vilka arbetssätt som fungerar för målgruppen och använda sig av de arbetssätt som finns tillgängliga idag. Socialstyrelsen har beviljat Stockholms stad stimulansbidrag, PRIO medel, för att utveckla sociala insatser för målgruppen psykisk funktionsnedsatta. Utveckling av insatser kommer även att beröra hemlösa personer med en psykisk funktions nedsättning och psykisk funktionsnedsättning med missbruksproblematik.

Planerade stadsövergripande aktiviteter gällande personer med komplex problematik i form av missbruk- och fysisk och/eller psykisk ohälsa

2015-2016

- Utifrån Bostad först- projektets erfarenheter tas en rapport fram med förslag på modell för fortsatta driftform av Bostad först i Stockholm stad. Rapporten är klar senast juni 2015
- Samverkansrutiner mellan Stockholms stad, bostadsbolag och Stockholms stads bostadsförmedling gällande förmedling av Bostad först-lägenheter tas fram

⁴ CM bidrar med stödinsatser som anpassas efter individens behov. Initialt skapas en allians och reducera skador mot att arbeta mer motiverande

- Rutiner tas fram som beskriver vilka krav stadsdelsförvaltningarna/Enheten för hemlösa behöver uppfylla för att driva Bostad först
- Bostad först fortsätter att utvecklas och anpassas efter behov som finns i Stockholms stad med fokus på utveckling av stödet. Metoden ska implementeras i ordinarie verksamhet med en utökning av målgruppen till att även omfatta socialpsykiatri
- De erfarenheter som dras av projektet vad gäller stöd och metoder används vid övrigt arbete för målgruppen i staden
- Arbete för fortsatta samverkansformer mellan socialtjänsten i Stockholms stad och landstingets beroendevård och psykiatri genomförs
- Successiv ökning av antalet Bostad först lägenheter kommer att ske

2016-2019

- Utbyggnad av SoL och LSS-boenden sker utifrån inventering

Rutiner och arbetssätt som införs på stadsdelsförvaltningarna/Enheten för hemlösa gällande hemlösa personer med komplex problematik i form av missbruk och fysisk och/eller psykisk

2015-2016

- ✓ Samverkan sker mellan samtliga berörda enheter där en hemlös person med komplex problematik är aktuell
- ✓ Hemlösa personer med en komplex problematik erbjuds alltid en CM, uppsökare eller liknade funktion som stöd i att hantera myndighetskontakter, motivera till förändring och att följa upprättad SIP m.m.
- ✓ En SIP upprättas alltid för personer med komplex problematik alt. stadsdelsförvaltningen/enheten för hemlösa deltar alltid vid kallelse från annan huvudman

Ansvarig: Socialförvaltningens avdelning för stadsövergripande sociala frågor, Stadsdelsförvaltningarna

Relevanta aktörer:

Stadsdelsförvaltningarna/Enheten för hemlösa, KSL, Stockholms läns landstings psykiatri- och beroendevård, Genomförandegruppen, Boende- och behandlingsenheten

Unga vuxna hemlösa eller i riskzon att bli hemlösa

För att ingå i denna målgrupp ska man vara mellan 18-25 år. Unga personer har generellt svårt att uppfylla kraven på bostadsmarknaden bland annat på grund av alltför korta kötider på Bostadsförmedlingen och begränsade ekonomiska förutsättningar.

Mål

- Att antalet unga vuxna hemlösa eller i riskzon att bli hemlösa ska minska
- Att antalet unga vuxna hemlösa eller i riskzon att bli hemlösa med en mer stadigvarande boendesituation ska öka
- Att ingen person som är ung vuxen och hemlös eller i riskzon att bli hemlös ska vara hänvisad till akuta boendelösningar mer än en månad

Delmål

- Rutiner för samverkan mellan stadsdelsförvaltningarna och Bostadsförmedlingen ska finnas
- Planering för utbyggnad av stödboenden och gruppboendestäder enligt SoL och LSS är påbörjad
- Det finns en plan för all unga vuxna hemlösa eller i riskzon att bli hemlösa som innehåller personens delmål och mål för sitt boende
- För varje boendeplaceringsåtgärd som rör unga vuxna i hemlöshet eller i riskzon att bli hemlösa finns det ett uppdrag till boendet som innehåller personens delmål och mål för sitt boende
- Det finns alltid en planering för den fortsatta boendesituationen för personer 18 år som inte längre är föremål för insatser från en barn- och ungdomsenhet

Förebyggande arbete med inriktning unga vuxna

Värkningsförebyggande arbete är en viktig del vad gäller målgruppen unga vuxna. Information om hur man lägger upp en budget, överskuldssättning, vad som krävs för att vara en bra hyresgäst kan vara ett led i att en ung vuxen båda kan erhålla och behålla en bostad. Riktade informationsinsatser ska därför regelbundet genomföras i staden i enlighet med exempelvis metoderna som beskrivs i *Ekonomismart*⁵ och *Ekonomi i fokus*⁶.

⁵ Ekonomismart är ett samarbete mellan Folkuniversitetet, Konsumentverket, Finansinspektionen och Sparbanksstiftelserna Kronan, Alfa och Nya. Ekonomismart syftar till att hjälpa unga att bli medvetna konsumenter med verktyg att göra aktiva val, identifiera risker och undvika överskuldssättning.

⁶ Rapport skriven av Christina Sehlén Lopez och Eva Marzocchi Skärvall, Stockholms stad

Konsumentverket och stadens budget- och skuldrådgivare och hyresrådgivare är viktiga komponenter i detta arbete.

Stöd- och boendeformer

Unga vuxna ska generellt inte placeras på akutboende som avser endast nattlogi. Om en ung vuxen är akut hemlös är stadens mål att det inte ska vara mer än en månad. Eget boende alternativt stabila boendesituationer är målsättningen för denna målgrupp. Staden behöver utveckla stöd- och boendeformer för målgruppen unga vuxna i hemlöshet eller i riskzon att bli hemlös som har ett särskilt fokus på att ge stöd för att den unga vuxna ska bli en möjlig hyresgäst. En inventering av behovet gällande stöd- och boendeformer behöver göras särskilt utifrån målgruppens bredd som exempelvis ensamkommande flykting barn, unga med missbruk- och beroendeproblematik, unga vuxna med psykisk och/eller fysisk funktionsnedsättning.

Planerade stadsövergripande aktiviteter gällande unga vuxna

2015-2016

- En arbetsgrupp bildas för att se över och ta fram samverkansrutiner mellan stadsdelsförvaltningarna och Botorg- Unga vuxna
- Inventering av behov av stöd- och boendeinsatser för unga vuxna i hemlöshet genomförs
- Inventering av behov gällande utbildningsinsatser för målgruppen unga vuxna i hemlöshet eller i riskzon att bli hemlösa
- Stöd- och boendeinsatser enligt SoL och LSS planeras och utvecklas för unga vuxna i hemlöshet utifrån inventering
- Utbildningssatser gällande målgruppen unga vuxna i hemlöshet genomförs utifrån inventering
- Implementering av eventuella samverkansrutiner mellan Botorg-Unga vuxna till samtliga berörda enheter på stadsdelsförvaltningarna genomförs

Rutiner och arbetssätt gällande unga vuxna hemlösa eller i riskzon att bli hemlösa som införs på stadsdelsförvaltningarna

2015-2016

- ✓ Ingen ung vuxen är hänvisad till en akut boendesituation mer än en månad
 - ✓ En unga vuxen erbjuds alltid en stabil boendesituation
-

- ✓ Ingen ung vuxen placeras på härbärge om inte missbruk förekommer
- ✓ Det finns alltid en planering för den fortsatta boendesituationen för alla barn som varit placerade av en barn- och ungdomsenhet efter 18-årsdagen oavsett om handläggningen övergår till en vuxenenhet eller inte. Planeringen följs upp

2016-2017

- ✓ Riktade förebyggande informationssatsningar i form av både föreläsningar och skriftlig information finns gällande målgruppen unga vuxna. Metoder som exempelvis *Ekonomismart* och *Ekonomi i fokus* används

Ansvarig: Socialförvaltningens avdelning för stadsövergripande sociala frågor, Stadsdelsförvaltningarna

Relevanta aktörer: Stadsdelsförvaltningarna, Botorg- Unga vuxna, Boende- och behandlingsenheten, SHIS, Framtid Stockholm, Genomförandegruppen, Konsumentverket

Äldre hemlösa

Mål

- Antalet personer 65 år och äldre som är hemlösa ska minska
- Inga personer som är 65 år och äldre som blir avhysta ska hänvisas till härbärgen eller andra akuta boendeslösningar såsom camping/vandrarhem
- Antalet personer 65 år och äldre i hemlöshet som har stadigvarande boendelösningar ska öka

Delmål

- Personer 65 år och äldre som blir avhysta placeras i stadigvarande boendelösningar
- Utveckling och planering av boendeformer för äldre personer med missbruk och hemlöshet är påbörjad
- För samtliga hemlösa personer 65 år och äldre finns det en plan med personens mål och delmål för sitt boende
- För varje boendeplacering som rör personer 65 år och äldre i hemlöshet finns det ett uppdrag till boendet som innehåller personens delmål och mål för sitt boende

Ärendansvar för hemlös person 65 år och äldre med missbruk

Ansvarsfördelningen och handläggningen av hemlösa personer är ett område där det råder oklarheter huruvida det ska hanteras inom äldreomsorgen/eller individ och familjeomsorg, IoF.

Stadsdelsförvaltningarna/Enheten för hemlösa har valt att organisera sig på olika sätt vad gäller handläggning av personer som är 65 år och äldre som har ett missbruk och/eller är hemlös. Det handlar dels om hur man organiserar sig men också hur och på vilket sätt man fördelar medel.

Hemlöshet är ingen eget verksamhetsområde utan berör socialtjänstens samtliga områden. Det är inte reglerat i lag om vem/vilka verksamheter som ska hantera hemlöshet inom socialtjänsten/äldreomsorgen. Individ och familjeomsorgen har av tradition haft ansvar för personer som lever i hemlöshet. En anledning till det kan vara att hemlösa personer ofta har någon form av missbruks- och beroendeproblematik.

Kärnfrågan för hemlösa personer är boende och i den frågan har nämnderna utifrån hur behoven har sett ut valt att arbeta på olika sätt. Äldreomsorgen i Stockholms stad har i huvudsak fem olika boendeformer som man beviljar, exempelvis vård- och omsorgsboende, servicehus och korttidsvård. Boendeform beviljas utifrån omvårdnadsbehov. Inom IoF beviljar man i huvudsak boende utifrån den enskilde motivation att bli av med sitt missbruk och har inte samma fokus på omvårdnadsbehov som inom äldreomsorgen. Det finns endast några få boenden som har fokus på omvårdnad inom stadens egna och upphandlade verksamheter inom IoF.

Hemlösa personer som är 65 år och äldre som har ett missbruk passar inte in i äldreomsorgens traditionella målgrupp. De har inte alltid ett så omfattande behov av stöd att de är berättigade till någon av äldreomsorgens boendeformer. Om en hemlösperson med missbruk beviljas en boendeform inom äldreomsorgen passar de inte alltid in bland sina medboenden. Det är inte heller helt självklart att en hemlös person som är över 65 år passar in i IoFs målgrupp utifrån att det primära behovet inte alltid är stöd för att minska ett missbruk. De beviljas ett boende men det finns en risk att den enskilde inte får sina omvårdnadsbehov tillgodosedda.

Gruppen hemlösa personer förändras och hemlöshetsräkningarna visar att gruppen äldre förändras. Det finns utifrån ovanstående ett

behov att strukturera upp samverkan och ansvarsfördelningen vad gäller dessa personer.

Planerade stadsövergripande aktiviteter gällande äldre

2015-2016

- En utredning genomförs av Socialförvaltningen och Äldreförvaltningen i syfte att klargöra hur handläggning och ansvar för boendeformer för målgruppen äldre hemlösa med missbruk ska ske på bästa sätt
- Omfattningen av äldre personer i Stockholms stad som lever i hemlöshet utreds
- Ansvarsfördelningen mellan socialförvaltningen och äldreförvaltningen gällande äldre personer i hemlöshet utreds och ett förslag tas fram
- Implementering och genomförande av det som framkommit i upprättad utredning

Rutiner och arbetssätt gällande personer 65 år och äldre som införs på stadsdelsförvaltningarna/Enheten för hemlösa inklusive äldreomsorg

2015-2016

- ✓ Förebyggande arbete och samverkan finnas mellan berörda enheter på stadsdelsförvaltningarna/Enheten för hemlösa
- ✓ Personer 65 år och äldre som blir avhysta placeras inte i akuta boendelösningar som härbärge/camping/vandrarhem
- ✓ Personer 65 år och äldre som blir avhysta erbjuds alltid minst ett sex månader beslut om ett boende

Ansvarig: Socialförvaltningens avdelning för stadsövergripande sociala frågor, äldreförvaltningen, stadsdelsförvaltningarna/äldreomsorgen

Relevanta aktörer: Stadsdelsförvaltningarna/Enheten för hemlösa/äldreomsorgen, Äldreförvaltningen

Specifika behov inom målgrupperna

Stockholms stads program mot hemlöshet anger sex målgrupper som staden valt att prioritera. Det finns emellertid ett behov av att utreda om det inom målgrupperna finns grupper av hemlösa personer som staden behöver arbeta särskilt med och eller om det finns särskilda behov. Det kan handla om kvinnor, HBTQ-

personer⁷ m.fl. Särskilda behov kan vara både riktade insatser men också bestå av utbildning och ökade kunskaper. Staden har inte tillräcklig kunskap gällande hur hemlöshet påverkar dessa grupper i nuläget vilket är nödvändigt för att planera utformning av insatser.

Planerade stadsövergripande aktiviteter gällande specifika behov inom målgrupperna

2015-2016

- Arbetsgrupper bildas för att inventera huruvida behov finns av riktade insatser inom målgrupperna
- En rapport tas fram som beskriver eventuella behov som finns inom målgrupperna
- Utifrån vad som framkommit i rapporten planeras och genomförs riktade insatser och utbildningar

Ansvarig: Socialförvaltningens avdelning för stadsövergripande sociala frågor

Relevanta aktörer:

Stadsförvaltningarna/Enheten för hemlösa, Intresse- och brukarorganisationer, akutboenden

⁷ På svenska vedertagen akronym för *homosexuella, bisexuella, trans- och queerpersoner*

Kunskapsutveckling, arbetsmetoder och utbyggnad av boenden

Det är betydelsefullt att stadens socialtjänst strävar efter att så långt det är möjligt använda evidensbaserade metoder och arbetssätt i arbetet för att motverka hemlöshet. Metoderna som används ska dokumenteras, följas upp och utvärderas. Lyckosamma verksamheter ska stärkas. Att hitta former för återanvändning och spridning av kunskaper och metoder som fungerar är viktigt för att arbetet med hemlöshet ska utvecklas i positiv riktning. Målgruppen förändras och det är nödvändigt att anpassa metoder och arbetssätt.

Mål

- Berörd personal som arbetar med hemlöshet och hemlösa personer ska sträva efter att så långt det är möjligt använda evidensbaserade metoder och arbetssätt för att motverka hemlöshet
- Kunskaperna inom området ska öka genom utbildning, inhämtande och användning av metoder som visat goda resultat för att motverka hemlöshet

Delmål

- Det finns kunskaper om hur man arbetar med nya målgrupper av hemlösa som exempelvis EU-medborgare
- Former finns för att inom staden utvärdera och använda kunskaper och metoder som fungerar för att motverka hemlöshet
- Berörd personal som arbetar för att motverka hemlöshet deltar fortlöpande i utbildning

Kunskaper om målgruppen hemlösa personer i Stockholms stad

Staden genomför vart annat år en hemlöshetsräkning och en kartläggning av antalet barnfamiljer i osäkra boendeförhållanden. Varje år redovisas också användandet av stadens akutboenden. Dessa sammanställningar utförs för att kunna följa utvecklingen av bl.a. antalet hemlösa, ålder, kön, boendesituation o.s.v. En förstärkning kommer att ske under perioden för programmet genom att en hemlöshetsräkning och en kartläggning av barnfamiljer i osäkra boendeförhållanden kommer att genomföras varje år. Det

kan finnas behov av att se över struktur och innehåll i hemlöshetsräkningarna för att säkerställa att staden får ut adekvat information som kan användas för fortsatt planering. En definition för boendeformer inom Stockholms stads missbruks- och beroendevård behöver tas fram. Det är av vikt för att säkerhetsställa att så långt det är möjligt få fram tillförlitliga svar vid den behovsinventering gällande stöd- och boendeformer som kommer att göras vid de årliga hemlöshetsräkningarna.

Arbetsmetoder

Staden behöver i det fortsatta hemlöshetsarbetet ta del av de kunskaper som har inhämtats och erhållits in Bostad först projektet. Det är angeläget att hemlösa personer får adekvat stöd med förändra in boendesituation. Både handläggare och utförare behöver ha ett utökat fokus på den enskildes mål med sin boendesituation och använder MI⁸ för att stödja den enskilde att uttrycka sina mål. Metoder ska användas för att ge den enskilde redskapen för att erhålla och/eller behålla en bostad/stadigvarande boendesituation.

Stöd och metoder som behöver utvecklas är bl.a. Case Manager⁹ (CM) i olika former och behov av ACT-team¹⁰ ska ses över. De senaste versionerna av Socialstyrelsens Nationella riktlinjer för missbruk- och beroende och Nationella riktlinjer för psykosociala riktlinjer vid schizofreni och schizofreniliknande tillstånd är exempel på vägledningar som ska användas. Fortsatt samverkan med andra huvudmän är en förutsättning för den fortsatta utvecklingen av arbetsmetoder. Användandet av en samordnad individuell plan, SIP, förväntas öka under programperioden.

Behovsbedömningar, uppdrag och genomförandeplaner

Den enskilde ska beviljas boende som är anpassat efter dennes stödbehov. Både vad gäller nykterhetsstöd och stöd för att klara av vardagslivets olika situationer. För det krävs att handläggaren gör en utredning och en korrekt behovsbedömning. Vid behovsbedömningar ska en evidensbaserad praktik (EBP) tillämpas. Det innebär att handläggaren ska lyssna in den enskildes beskrivning av sin problematik, erfarenheter och förväntningar. Vidare ska den bästa vetenskapliga kunskaper om insatsernas effektivitet, den professionella expertisen och den lokala situationen och omständigheterna tas i beaktande. När stödbehovet är utrett

⁸ Motiverande samtal – En samtalsmetod som används vid samtal för att

⁹ Case Manager är en insats som samordnar vården för personen med allvarlig psykisk funktionsnedsättning och/eller missbruksproblematik

¹⁰ Assertive Community Treatment

och en behovsbedömning är gjord ska ett uppdrag skrivas till vald utförare med den enskildes mål och delmål för sitt boende. Vald utförarverksamhet skriver sedan en genomförandeplan där de beskriver hur stödet ska utformas i praktiken. Uppdrag och genomförandeplaner ska följas upp löpande för att säkerställa att stödet underlättar den enskildes återhämtning. Vid samtliga placeringar av hemlösa personer i samtliga målgrupper som är längre än sju dagar ska det finnas ett uppdrag och en genomförandeplan.

Planerade stadsövergripande aktiviteter gällande kunskapsutveckling, arbetsmetoder

2014-2016

- Utbildning i CM genomförs
- Behovet av eventuell förändring av struktur och innehåll i räkningarna ses över
- En gemensam definition av boende och boendeformer tas fram
- Genom hemlöshetsräkningen och kartläggning av antalet familjer med ett osäkert boendeförhållande görs en behovsinventering av stöd- och boendeformer
- Kunskaper om målgruppen inhämtas genom räkningar. Informationen används vid fortsatt planering

2014-2019

- Utbildningar för boendestöd, bosamordnare, hyresrådgivare, Boende- och behandlingsenhetens personal genomförs löpande gällande evidensbaserade metoder
- Kunskaper som inhämtas i Bostad först projektet tas tillvara i det fortsatta hemlöshetsarbetet
- Former för uppföljning av stadens hemlöshetsarbete tas fram
- Studiebesök görs i bl.a. Köpenhamn för omvärldsorientering och erfarenhetsutbyte i frågor som rör arbete med hemlösa
- Utbildningar i SIP genomförs av Kommunförbundet i Stockholms län i samband med ett annat uppdrag
- Erfarenhetsutbyte med andra kommuner i landet genomförs löpande genom deltagande i nätverk
- Samverkan med landstingets beroendevård och psykiatri utvecklas vad gäller stödet av hemlösa personer genom bl.a. en ökad användning av SIP
- Utveckling av metoder för boendestöd görs genom att bl.a. följa Socialstyrelsens rekommendationer i Nationella riktlinjer för missbruk- och beroende

- Ett utförardokumentationssystem som kan ta emot uppdrag från stadens verksamhetssystem inom Individ- och familj och skriva genomförandeplaner finns för interna och externa utförare fr.o.m. november månad
- Utbildningar i stadens utförardokumentationssystem genomförs för interna och externa boendeverksamheter och boendestöd
- Möjlighet att ta fram statistik i stadens utförardokumentationssystem tas fram
- Utbildningar genomförs inom samtliga verksamheter hur man använder stadens utförardokumentationssystem
- Utbildningar genomförs i hur innehåll i uppdrag och genomförandeplaner kan skrivas
- Utbildningar i att göra 11 kap. 1 SoL utredningar och behovsbedömningar och EBP genomförs
- Krav ställs vid upphandlingar av boendestöd- och boendeverksamheter att alltid skriva genomförandeplaner när de har fått ett uppdrag

Rutiner och arbetssätt gällande kunskapsutveckling och arbetsmetoder som införs på
stadsdelsförvaltningarna/Enheten för hemlösa

2015-2016

- ✓ Samordnade individuella planer, SIP, görs så långt det är möjligt i alla ärenden för en hemlös person
- ✓ Evidensbaserade metoder används, implementeras och följs upp
- ✓ CM används som metod för samordning av stöd för hemlösa personer
- ✓ Utveckling av nya arbetsmetoder följs och bevakas
- ✓ Om den enskilde har som mål att erhålla en egen lägenhet - Rutiner för att stödja den enskilde att ställa sig i och behålla sin plats i bostadskön ska finnas
- ✓ Den enskildes hinder och möjligheter att erhålla ett långsiktigt boende ska utredas och adekvat stöd ska sättas in till stöd för den enskilde
- ✓ Rutiner för att alltid samtala med den enskildes om dennes långsiktiga mål med sitt boende ska finnas
- ✓ Vid uppdrag till boenden som avser långvarigt hemlösa personer anges att arbetssätt och metoder ska användas som stärker den enskildes möjligheter att bli en tänkbar hyresgäst
- ✓ En långsiktig plan upprättas när en person är långvarigt hemlös. Planen innehåller personens mål och delmål för sitt boende- och försörjning

- ✓ EBP används vid utredningar och behovsbedömningar av hemlös person
- ✓ Uppdrag görs alltid vid boendeplacering längre än sju dagar innehållandes den enskildes mål och delmål
- ✓ Genomförandeplaner skrivs alltid efter att uppdrag inkommit
- ✓ Löpande uppföljningar av uppdrag och genomförandeplaner genomförs
- ✓ Kvarboende, stabilitet och normalisering eftersträvas
- ✓ Hemlös person erbjuds stöd för att få redskap att erhålla och/eller behålla en bostad eller stadigvarande boendesituation
- ✓ Boendetrappor undviks

Sysselsättning för målgruppen hemlösa personer

Sysselsättning och/eller arbetsrehabiliterande åtgärder ses som en viktig del i staden arbete för att motverka hemlöshet. Arbete och sysselsättning ger både möjlighet till egen försörjning för att kunna betala en hyra men det är också tillfälle till att delta i ett sammanhang. Staden erbjuder idag sysselsättning och arbetsrehabiliterande åtgärder för personer med en psykisk funktionsnedsättning och även för personer med en missbruksproblematik. Metoder som Supported Employment – IPS används. Jobbtorg erbjuder även åtgärder för personer som står längre ifrån arbetsmarknaden. En inventering behöver genomföras för att klarlägga om stadens insatser täcker behovet även för hemlösa personer eller om det finns ett behov av utökning av åtgärder som leder till sysselsättning och/eller en återintegrering på arbetsmarknaden.

Planerade stadsövergripande aktiviteter gällande sysselsättning

2014-2016

- Planering för att komplettera Bostad först- projektet med en del som rör sysselsättning påbörjas. Erfarenheterna dokumenteras i en rapport
- Inventering av möjligheter för hemlösa personer att delta i sysselsättning som erbjuds inom Jobbtorg, socialpsykiatri eller vuxen/missbruk genomförs

- En arbetsgrupp bildas med bl.a. Intresse- och brukarorganisationer gällande utveckling av sysselsättningsformer

2016-2019

- Utveckling och genomförande av nya sysselsättningsformer och arbetsrehabiliterande åtgärder för hemlösa personer påbörjas om behov finns enligt inventering
- Kunskaper och erfarenheter från den del i Bostad först som rör sysselsättning används i vidare arbete

Rutiner och arbetssätt gällande sysselsättning som införs på stadsdelsförvaltningarna/Enheten för hemlösa

2015-2016

- ✓ Hemlös person erbjuds och motiveras alltid till någon form av sysselsättning

Ansvarig: Socialförvaltningens avdelning för stadsövergripande sociala frågor. Stadsdelsförvaltningarna/Enheten för hemlösa, Jurist- och upphandlingsenheten

Relevanta aktörer: Bostad först-projektet, Jobbtorg, Intresse- och brukarorganisationer, ALFA, Arbetsförmedlingen

Uppföljning: Sker genom att Bostad först- projektet skriver en rapport i den del som rör sysselsättning, Inventeringen av hemlösa personer möjlighet att delta i sysselsättning som erbjuds i staden, Arbetsgruppens rapport, Stadsdelsförvaltningarna/Enheten för hemlösa rapporterar in antalet enskilda som erbjudits sysselsättning

Planering av utbyggnad av stöd- och boendeformer

För att Stockholms stads program mot hemlöshet 2014-2019 ska kunna implementeras förutsätter det en utveckling av de stöd- och boendeinsatser som staden idag kan erbjuda. Staden planerar att genomföra behovsinventeringar gällande stöd- och boendeformer och utifrån det planera och utveckla boenden som kan matcha behoven som finns. Det är angeläget att staden utvecklar och planerar för fler boendeformer, men även innehållet i det stöd som ges och de metoder som används behöver stärkas. Gruppen hemlösa personer är ingen homogen grupp och det finns därför svårigheter att hitta boendeformer som passar samtliga. Hemlösa personer kan vara unga, gamla, kvinnor och män. Ha en psykisk/fysisk ohälsa i kombination med missbruk, en grupp har barn o.s.v. Individuellt stöd måste därför kunna ges.

Planerade stadsövergripande aktiviteter gällande planering av utbyggnad av boenden

2015-2016

- En arbetsgrupp bildas för att utifrån inventering planera och utveckla stöd- och boendeformer. En skriftlig planering upprättas innehållande en tidsplan
- En ny upphandling genomförs av boenden för hemlösa personer i missbruk- och beroende
- Boende och behandlingsenheten, Stiftelsen hotellhem, SHIS och stadsdelsförvaltningarna/Enheter för hemlösa ser tillsammans över behov av förbättrade samverkansformer

2017-2019

- Utbyggnad och utveckling av stöd- och boendeformer påbörjas utifrån upprättad planering
- Utbyggnad och utveckling av stöd- och boendeformer fortsätter

Projekt gällande sammanhållet stöd

All forskning talar för att enskilda med en komplex problematik i form av missbruk och psykisk ohälsa är i behov av ett sammanhållet stöd. Det går att avläsa av bl. Socialstyrelsens *Nationella riktlinjer för psykosociala insatser vid schizofreni eller likande tillstånd 2011*, utvärderingar av Bostad först-modellen m.m. Under programtiden kommer därför staden se över möjligheten att

genomföra ett projekt gällande ett sammanhållande stöd tillsammans med Stockholms läns landstingsberoendevård och psykiatri. Projektet är tänkt att omfatta cirka 15-20 enskilda som är placerade på något av stadens boenden för hemlösa personer. Projektiden är att dessa personer ska ha samma stödteam omkring sig oavsett om de skrivs ut, hamnar på sjukhus eller behöver byta boende. Stödet ska bestå av personal från socialtjänst, psykiatri och beroendevård.

Planerade stadsövergripande aktiviteter gällande projekt sammanhållande stöd

2015

- Projekt gällande särskilt stödteam för 15-20 hemlösa personer förbereds och planeras
- Behov av ACT-team inventeras

2016-2018

- Projektet genomförs och följs upp av forskare
- ACT- team inför om det framkommit behov vid inventering

2019

- Projektet utvärderas

Ansvarig: Socialförvaltningens avdelning för stadsövergripande sociala frågor, Stadsdelsförvaltningarna/Enheten för hemlösa

Relevanta aktörer: Stadsdelsförvaltningarna/Enheten för hemlösa, Boende- och behandlingsenheten, Stockholms läns landstings psykiatri och beroendevård

System för uppföljning av hemlöshetsprogrammet och genomförandeplan

Programmet kommer att följas upp och utvärderas i sin helhet 2017 för att säkerställa att arbetet fortlöper enligt plan och/eller om nya eller andra åtgärder behöver vidtas.

En styrgrupp med representanter från socialförvaltningen, äldreförvaltningen och stadsdelsförvaltningarna kommer att bildas. Styrgruppens uppdrag kommer vara att leda processen framåt och garantera att arbetet för att motverka hemlöshet sker i enlighet med programmet och att aktiviteterna leder till att mål och delmål uppnås. Styrgruppen kommer att ledas av socialförvaltningens avdelning för stadsövergripande sociala frågor.

Behov finns av kontinuerliga kartläggningar av olika grupper av hemlösa personer situation och uppföljningar av dessa är nödvändiga. Socialförvaltningen kommer därför att intensifiera arbetet med att genomföra regelbundna kartläggningar inom området hemlöshet och samtidigt se över om det finns behov av att beskrivningarna utvecklas i någon form. De kartläggningar som kommer att genomföras årligen i någon form under perioden för programmet är en räkning av antalet hemlösa i Stockholms stad och deras situation, redovisning av användandet av akutboenden, kartläggning av antalet barnfamiljer med en osäker boendesituation.

Uppföljning på individnivå kommer att verkställas utifrån att upprättade planer, uppdrag och barnkonsekvensanalyser som följs upp av handläggare på stadsdelsförvaltningarna/Enheten för hemlösa.

Indikatorer

Mål och delmål i programmet ska följas upp genom indikatorer i stadens integrerade ledningssystem, ILS. Antalet indikatorer kommer att vara tretton och utgörs av följande;

1. *Antalet som blivit hänvisade till akutboende – endast nattlogi ska minska (Kan mätas fr.o.m. 2016)*
2. *Antalet enskilda som utnyttjar akutboende/härbärge ska minska, under 2013 var antalet 1918*

3. *Antalet enskilda som erbjuds sex månaders beslut ökar*
4. *Antalet verkställda avhysningar där barn är berörda minskar. För 2014 var antalet avhysta barn 26*
5. *Inga barn ska avhysas utan att det finns ett alternativt boende.*
6. *Användandet av akutboende minskar för personer som är 65 år och äldre. Antal personer 2013 var 97.*
7. *Antalet enskilda som erbjuds sysselsättning ökar. Med 2015 som basår för mätning*
8. *Indikator: Antalet uppdrag inom Individ- och familjeomsorgen ökar med basårsmätning från 2015*
9. *Antalet genomförandeplaner inom Individ- och familj ökar med basårsmätning 2015*
10. *Antalet beslut om CM ökar med basåret från 2015*
11. *Antalet personer med Bostad först kontrakt ska öka. Under 2014 bodde 30 personer i en Bostad först lägenhet.*
12. *Fler boenden finns utbyggda och/eller upphandlade med basåret 2015*
13. *Boenden för barnfamiljer inom SHIS utökas efter behov med basår för 2015, antal 197.*

Planerade stadsövergripande aktiviteter gällande stadens uppföljning av hemlöshetsprogrammet

2015-2016

- En styrgrupp bildas med ansvar för implementeringen av hemlöshetsprogrammet. Löpande möten hålls under hela programperioden
- Ett uppföljningssystem tas fram för att styrgruppen ska kunna följa upp att planerade aktiviteter i genomförandeplanen efterlevs
- En projektplan för genomförande av implementering av hemlöshetsprogrammet tas fram

2017

- Löpande uppföljning av hemlöshetsprogrammet och genomförandeplanen Programmet kommer att följas upp och utvärderas i sin helhet 2017 för att se att arbetet fortlöper enligt plan eller om nya eller andra åtgärder behöver vidtas.

2015-2019

- En hemlöshetsräkning genomförs varje år under tiden för programmet
- Räkning av barnfamiljer med ett osäkert boendeförhållande genomförs varje år under tiden för programmet
- Räkning av användandet av akutboenden genomförs varje år
- Forskning och kunskaper hur man ska arbeta med EU medborgare sker utanför hemlöshetsprogrammet och redovisas separat
- Indikatorerna används i ILS-systemet

Ansvarig: Socialförvaltningens avdelning för stadsövergripande sociala frågor, Stadsdelsförvaltningarna/Enheten för hemlösa, Stadsledningskontoret, Äldreförvaltningen

Relevanta aktörer: Stadsledningskontoret, Enheten för hemlösa, Stadsdelsförvaltningarna